

**STRUKTURIRANJE IZLOŽBENE DJELATNOSTI
MUZEJSKE KNJIŽNICE RADI KOMUNIKACIJE
KULTUROLOŠKOGA I INFORMACIJSKOGA
POTENCIJALA PISANE BAŠTINE – NA PRIMJERU
SPECIJALNE KNJIŽNICE TEHNIČKOGA MUZEJA
NIKOLA TESLA U ZAGREBU**

**STRUCTURING EXHIBIT PRODUCTION OF MUSEUM
LIBRARY IN COMMUNICATING CULTURAL AND
INFORMATIONAL POTENTIAL OF WRITTEN HERITAGE
– AS PORTRAYED ON THE EXAMPLE OF TECHNICAL
MUSEUM NIKOLA TESLA SPECIAL LIBRARY IN ZAGREB**

Kristina Kalanj
kristina.kalanj@tmnt.hr
Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb

UDK/UDC 026.07+069.9]:021.4(497.5)

Pregledni rad / Review paper

Sažetak

U radu će biti prikazana izrada strategije i oblikovanja izložbene djelatnosti muzejske knjižnice na primjeru specijalne knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla u Zagrebu, kojom se provodi strateška zadaća promoviranja i edukacije o tehnici i znanosti, industriji i izumiteljstvu u Hrvatskoj i svijetu te prezentacija i komunikacija kulturološkoga i informacijskoga potencijala pisane baštine u muzejskome kontekstu. Platforma matične institucije ponudila je mogućnost razvoja projekata osmišljenih i realiziranih unutar interdisciplinarnosti knjižničarske i muzeološke znanosti i djelatnosti, a u organizaciji Knjižnice kao relevantna medija za korištenje višestrukim potencijalom knjižničnoga fonda usmjerena prema korisnicima i javnosti. Odjek ostvarenih projekata služit će kao potpora premisi da su kulturološka i informacijska važnost i potencijal pisane baštine neizostavni u procesima istraživanja, edukacije i promocije (povijesti) znanosti i tehnike te da, koristeći se odabranim aktivnostima, takva građa može i mora biti visoko afirmirana u sinergijskom djelovanju knjižnične i muzejske djelatnosti.

Ključne riječi: izložba knjiga, muzejska knjižnica, pisana baština, struktura izložbene djelatnosti muzejske knjižnice, Tehnički muzej Nikola Tesla Zagreb

Summary

The paper presents the development and the strategy behind exhibit production of a museum library on the example of Technical Museum Nikola Tesla Zagreb special library, which serves to promote and educate the public on Croatia's and the world's scientific and technological achievements, and to present and communicate the cultural and informational potential of written heritage in a museum context. The public platform of Technical Museum Nikola Tesla has secured its library the potential for developing and organizing projects realised within the interdisciplinary field of library science and museology, proving that it can serve as a relevant medium for utilising its funds' multiple potential towards users and the public. The public feedback of the realised projects will support the hypothesis that the cultural and informational relevance and potential of written heritage is indispensable in the process of researching, education and promotion of the history of science and technology and also, that by using chosen activities such materials can and must be highly affirmed within the synergy of librarianship and museology.

Key words: book exhibition, museum library, structure of museum library exhibit production, Technical Museum Nikola Tesla Zagreb, written heritage

Uvod – Temeljni strateški principi planiranja i razvoja specifičnih djelatnosti muzejske knjižnice u muzejskome kontekstu

Strategija razvoja Knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla u Zagrebu usklađena je sa strateškim planom matične institucije kao muzeja znanosti i tehnologije, jedinstvena u Hrvatskoj. Tehnički muzej Nikola Tesla djeluje na nacionalnoj razini i relevantan je centar za stjecanje temeljnih znanja o znanosti i tehnici te za upoznavanje s nacionalnom znanstvenom i tehničkom baštinom i njezinim istaknutim predstavnicima.¹ Knjižnična djelatnost specijalne muzejske knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla rad je na izgradnji, organizaciji i očuvanju knjižničnoga fonda vezana za povijest znanosti i tehnike te razvoj svih knjižničnih usluga i specifičnih djelatnosti. U programskom dijelu izgradnje i organizacije specifičnih djelatnosti, edukacije i strategije javnoga djelovanja definiran je skup primarnih strateških ciljeva: promoviranje i izučavanje tehnike i znanosti, industrije i izumiteljstva u Hrvatskoj i svijetu te prezentacija i komunikacija srodne pisane tehničke baštine.² Uvrštene su i promotivne aktivnosti radi afirmacije Knjižnice i njezina fonda, promicanje čitanja i učenja, informiranje i obrazovanje. Strateški su ciljevi i pridobivanje novih korisnika

¹ U skladu s internim dokumentom Tehničkoga muzeja Nikola Tesla, vidi: Franulić, M. Strateški plan Tehničkog muzeja: nacrt. 2012.

² U skladu s internom dokumentu Tehničkoga muzeja Nikola Tesla, vidi: Kalanj, K. Petogodišnji strateški plan Knjižnice Tehničkog muzeja. 2013.

te proširenje suradnje na nove partnere radi podizanja kvalitete programa i usluga usmjerenih prema ciljanim skupinama korisnika u znanstvenoistraživačkim procesima i sustavu cjeloživotnoga učenja.

Zadani strateški ciljevi ostvaruju se sljedećim vrstama projektnih aktivnosti: tematske izložbe knjiga, predstavljanja stručnih monografija te popularnoznanstvene literature i multimedijskog izdavaštva, osnivanje i djelovanje knjižnične edukacijsko-informacijske zone unutar stalnog muzejskog postava EdukaEnergiana³, predavanja te javna čitanja. Očekivani su rezultati bolje razumijevanje znanosti i tehnologija te vrednovanje kulturne baštine; snažnija vidljivost i pozicioniranje u javnosti; razvoj prezentacijskih formi, oblika komunikacije i prijenosa sadržaja i znanja; povećano znanje u organizaciji projekata te viša kvaliteta programa i povećan broj korisnika.

Razvoj izložbene djelatnosti u sustavu muzejskog knjižničarstva

Muzejske knjižnice imaju svoje specifične djelatnosti u odnosu prema drugim vrstama knjižnica, a to su i suradnja i organizacija izložbenih djelatnosti muzeja. Pojedine jedinice knjižnične građe mogu biti popratna građa uz izložbenu prezentaciju neke teme, ali i osnovna tema izložbe.⁴ Muzejska platforma matične institucije Knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla ponudila je mogućnost razvoja izložbenih projekata u organizaciji Knjižnice kao relevantna medija za korištenje višestrukim potencijalom knjižničkoga fonda usmjerena prema korisnicima i javnosti. Tijekom posljednjih deset godina Knjižnica Tehničkoga muzeja Nikola Tesla razvila je izložbene programske aktivnosti koje su ostvarene i predstavljene javnosti unutar javne muzejske platforme stalnog postava te izložbenih prostora, samostalno ili u sklopu javnih i kulturnih manifestacija radi što boljeg plasmana programa širokim krugovima korisnika i općoj javnosti. Najvažnije su manifestacije na kojima su pred-

³ EdukaEnergiana korisnički je edukacijsko-informacijski prostor Knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla u novom odjelu stalnoga postava i infocentru Muzeja Obnovljivi izvori i energetska učinkovitost. Projekt EdukaEnergiana služit će uvođenju novih aktivnosti za korisnike radi izučavanja tehničke baštine, informiranja, obrazovanja i podizanja svijesti o energiji i okolišu u vezi s održivim razvojem. Vidi: Stalni postav. // Tehnički muzej Nikola Tesla. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <https://tmnt.hr/hr-hr/stalni-postav>

⁴ Usp. Radovanlija Mileusnić, S. Mjesto i uloga knjižnice u muzeju. // Arhivi, knjižnice, muzeji: Mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: zbornik radova / ur. M. Willer, T. Katić. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2000. Str. 183.

stavljeni izložbeni projekti Festival znanosti,⁵ Noć muzeja,⁶ Noć knjige,⁷ Zagrebački energetska tjedan.⁸

Specifične djelatnosti specijalne knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla u Zagrebu, koje se ostvaruju putem izložbenih projekata, a provode unutar muzejskoga konteksta stalnoga postava te izložbenih prostora, samostalno ili u sklopu javnih i kulturnih manifestacija, povezane su sa sljedećim dijelovima rada: promoviranjem i izučavanjem tehnike i znanosti, industrije i izumiteljstva u Hrvatskoj i svijetu; prezentacijom i obavještavanjem o srodnoj pisanoj tehničkoj baštini; podizanjem svijesti o ulozi i vrijednostima kulturne i tehničke baštine; promicanjem čitanja i učenja; informiranjem i obrazovanjem; promocijom i afirmacijom Knjižnice i njezina fonda.

Korištenjem svojim resursima Knjižnica je stalno nastojala predstavljati i promovirati knjižničku građu te pisanu riječ koja nosi vrijednosti i važnosti nacionalne i međunarodne kulturne i znanstvene baštine. Na temelju izložbenih programa ona se predstavlja, interpretira te približava korisnicima i širokoj javnosti. Plasman izložbenih projekata u javni muzejski prostor pridonio je dodatnoj afirmaciji Knjižnice i njezina fonda te realizaciji strateških postavki i ciljeva muzejske knjižnice.

⁵ Organizatori za Grad Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, British Council i Tehnički muzej Nikola Tesla. Mrežna stranica projekta: Festival znanosti. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://www.festivalznanosti.hr>

⁶ Noć muzeja započela je u Republici Hrvatskoj 2005. godine kao gradski projekt sa šest zagrebačkih muzeja, a 2006. postala je nacionalni kulturni događaj, koji je pokrenula Sekcija kulturnog turizma Hrvatskoga muzejskog društva, a u suradnji sa Zajednicom kulturnoga turizma HGK-a i svim zainteresiranim muzejima. Akcija podrazumijeva novi otvoreniji pristup muzejskoj i turističkoj publici te posjet izložbenom dijelu muzeja, kao i popratnu seriju događanja (umjetničkih, modnih, književnih, glazbenih) u muzejima. Mrežna stranica projekta: Noć muzeja. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://nocmuzeja.hr>

⁷ Organizatori Noći knjige: Zajednica nakladnika i knjižara Hrvatske gospodarske komore, Knjižni blok – Inicijativa za knjigu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Knjižnice grada Zagreba, Udruga za zaštitu prava nakladnika – ZANA, portal za knjigu i kulturu čitanja Moderna vremena. Noć knjige održava se pod pokroviteljstvom Vlade RH, a program obilježavanja podupire Odjel za UNESCO pri Ministarstvu kulture RH. Više na: Noć knjige. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://nocknjige.hr>

⁸ Zagrebački energetska tjedan održava se pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba u organizaciji Gradskoga ureda za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj Grada Zagreba. Više na: Zagrebački energetska tjedan. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://www.zagreb-energyweek.info>

Principi vrednovanja i odabira pisane tehničke baštine za komunikaciju putem izložbenih projekata

Zastupljena građa u knjižničnom fondu Tehničkoga muzeja Nikola Tesla tematski je vezana za povijest i razvoj tehnike i tehnologije, povijest i razvoj tehničkih znanosti u vezi s industrijom i proizvodnjom te djelatnost Muzeja. Zapisi, ilustracije, nacrti i patentni sadržani u tehničkoj literaturi bilježe i opisuju razvoj znanosti, dostignuća i izumiteljstva raznovrsnih područja tehnike, obrta i industrije u Hrvatskoj i svijetu. Među izdvojenim jedinicama zastupljene građe ističu se i publikacije koje prezentiraju istaknute hrvatske i svjetske izumitelje te znanstvenike iz različitih tehničkih područja. Posebno je važna zbirka građe posvećena dokumentiranju hrvatske industrijske tehničke baštine koju gradi skup spomenica, kataloga i tiskanih publikacija što dokumentiraju povijest i razvoj industrijskih postrojenja i proizvodnje u Hrvatskoj.

„Knjiga je, kao dio kulturne baštine, baštinska građa trajne vrijednosti, memorija naroda što je određuje baštinskim predmetom. Kao muzejski predmet baštine je i arhivi i muzeji i knjižnice koristeći je kao trajnu, povijesnu, spomeničku i informacijsku vrijednost.“⁹ Kao što pojedine predmete, odnosno objekte nastale kao produkt ljudskog djelovanja na tehničkim područjima, a koji nose i niz specifičnih svojstava, kategoriziramo tehničkom baštinom, onu pisanu i tiskanu građu koja prati, opisuje i dokumentira tehničke predmete i područja, a ima i niz specifičnih svojstava, određujemo kao pisanu tehničku baštinu.

Principi istraživanja svojstava jedinica tiskane građe kao pisane tehničke baštine i izložbenog objekta

Jedinice tiskane građe kojima pridodajemo svojstvo pisane tehničke baštine te odabir objekata pisane tehničke baštine o kojima će potom javnost biti obaviještena u Knjižnici Tehničkoga muzeja Nikola Tesla određuju se na temelju sustava kriterija s četiri kategorije: značaj, uporaba, stanje i provenijencija.¹⁰

1. Kategorija značaja uključuje razmatranje objekta s aspekta važnosti za određeno tehničko područje, tehnički napredak, izum ili otkriće u znanosti; s aspekta dokumentiranja tehnološkog iskoraka u industriji; važnosti objekta s povijesnog aspekta i njegovom povezanosti s određenim događajem; promatranja društvene dimenzije objekta; njegove važnosti zbog vremena nastanka;

⁹ Tica, M. Izložba u knjižnici. Zagreb: Naklada Jurčić, 2017. Str. 37.

¹⁰ U skladu s dokumentom *Izjava o politici skupljanja građe*, vidi: Kriteriji za procjenu predmeta, Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb, 2017.

- važnosti objekta kao jedinstvena i rijetkog ili s aspekta masovnosti njegove proizvodnje i uporabe te važnosti njegova oblikovanja s umjetničkog aspekta.
2. Kategorija uporabe uključuje razmatranje objekta s aspekta vlasništva te fizičkih i pravnih osoba koje su se njime koristile.
 3. Kategorija stanja uključuje razmatranje objekta s aspekta njegovih fizičko-materijalnih karakteristika, izvornosti te cjelovitosti.
 4. Kategorija provenijencije uključuje razmatranje objekata koji prate povijest znanosti i tehnologije na teritoriju Hrvatske te prikazuju razvoj određene znanosti i tehnologije u nacionalnom ili međunarodnom kontekstu. Naglasak je na objektima od nacionalne važnosti, odnosno dokumentaciji o tehničkim predmetima i tehnologijama konstruiranih, dizajniranih, proizvedenih ili izrađenih na području Republike Hrvatske.

Primjenom navedenih principa istražuju se svojstva jedinica tiskane građe kao pisane tehničke baštine i izložbenog objekta. Navedenim kriterijima mogu se izolirati one bibliotečne jedinice koje služe kao izvor za izučavanje i dokumentiranje nacionalne i svjetske znanstveno-kulturne tehničke baštine i industrijskog naslijeđa kroz povijest, unutar širokog ekonomsko-kulturnoga konteksta, te relevantno komuniciranje odabranih tema i poruka na muzejskim izložbama knjiga.

Interdisciplinarna komunikacija kulturološkoga i informacijskoga potencijala pisane baštine u muzejima, unutar knjižničarske i muzeološke znanosti i vezanih djelatnosti

„Knjižna baština jedan je od najraznovrsnijih i najsloženijih sklopova baštine, i to u smislu očuvanja, ali i prezentacije.“¹¹ Uočeno svojstvo pojedine publikacije da se može razmotriti ne samo kao medij za prenošenje informacija nego i kao trodimenzionalan predmet, odnosno proizvod svoje okoline, i time dokaz njezina kulturno-povijesnog razvoja, vezano je za odabir specifičnih kriterija prema kojima se pojedinim knjižnim jedinicama pridodaje svojstvo objekta pisane tehničke baštine. Pri ovom proučavanju knjige kao baštinskoga artefakta i muzejskoga predmeta otvara se platforma interdisciplinarnog istraživanja publikacija kroz prizmu knjižničarskih i muzeoloških aspekata. Takav pristup oblikuje se radi izgradnje stručno utemeljene strukture i pravila za postupanje s građom pisane tehničke baštine; determinacijom najučinkovitijih modela njezine primjene i prenošenja poruka o njoj javnosti kao novome muzeološkom sadržaju radi istraživanja, edukacije i promocije nacionalne i

¹¹ Stublić, H.; Ž. Vujić. Oblici knjižne baštine i njihovo prezentiranje na izložbama. // *Muzeologija* 48/49(2012), 37.

svjetske povijesti znanosti i tehnike prema korisnicima i javnosti; oblikovanja učinkovite strategije za provođenje efikasnih programa prezentacije i prenošenja obavijesti o pisanoj baštini te determinacije uloga muzejske knjižnice i njezinih specifičnih djelatnosti u okvirima društvenoga i kulturnoga razvoja.

Knjižna građa u fondovima muzejskih knjižnica koja posjeduje status pisane kulturne i znanstvene baštine nedovoljno je iskorištena u prenošenju njezina informacijskoga i kulturološkoga potencijala javnosti i korisnicima. Hipoteza da je kulturološki i informacijski značaj i potencijal takve građe neizostavan u procesima istraživanja, edukacije i promocije o (povijesti) znanosti i tehnike u Tehničkom muzeju Nikola Tesla stavlja se na test korištenjem odabranih aktivnosti za afirmaciju takve građe u sinergijskom djelovanju knjižničarske i muzejske djelatnosti.

Projektima prikaza i komunikacije pisane baštine iz muzejske knjižnice raznovrsnim korisnicima i općoj javnosti omogućuje se informiranje i obrazovanje o povijesti društveno-tehničkog razvoja i kulturno-znanstvene baštine, kao i pozitivan utjecaj na podizanje svijesti o važnosti knjige u društvenom, kulturnom i znanstvenom životu. Na temelju navedenih principa stremi se prema potvrdi relevantne uloge muzejske knjižnice i njezinih specifičnih djelatnosti u okvirima društvenog i kulturnog razvoja.

Oblikovanje izložbenih projekata Knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla u Zagrebu – temeljne konceptualne postavke

Postavljanje knjižničnih izložbi jedno je od najmanje istraženih područja rada u knjižnicama, no ako mu se pristupa s visokom razinom planiranja i organizacije, može se nazvati umjetnošću knjižnične izložbe, čija je raznolikost vezana za maštovitost i svestranost knjižničara.¹² Izložbe, osim kustosa, koji imaju specijalizirano znanje iz određenog područja, razvijaju stručnjaci komunikacijskih i informacijskih znanosti sa znanjem o pedagoškim i edukacijskim principima kako bi javnosti mogli prevoditi složene informacije na edukativan i zabavan način.¹³ „Kao visoko razvijena umjetnost, uloga knjižnične izložbe nije samo da inspirira i educira, već da služi samoj knjižnici. Kao jedan od najučinkovitijih metoda ostvarivanja medijskog publiceta, izložba može osnažiti utjecaj na korisnike, približiti usluge, uštediti vrijeme, pobuditi skrivene interese i dijalog u javnosti.“¹⁴

¹² Usp. Tanasoca, D. Exhibits, Library. // Encyclopedia of library and information science. / ed. A. Kent, H. Lancour. New York: Marcel Dekker, 1968. Sv. 8. Str. 289.

¹³ Usp. Exhibition development and curation. // Encyclopedia of library and information sciences. 3rd ed. Boca Raton, FL: CRC Press, 2009. Vol. 1. Str. 788.

¹⁴ Usp. Parker, S. M.; H. R. Purtle, A guide to the planning and development of exhibits for medical libraries. // Bulletin of the medical library association 46, 3(1958), 335. Dostupno i na: <http://>

U osnovi je svake izložbe želja za komunikacijom sadržaja i artikulacijom relevantnih poruka, a kvaliteta kontekstualizacije izloženih objekata uvjetovat će u promatrača snagu doživljaja izložena objekta, ili samo kao jednoobraznog predmeta, ili kao snažna čimbenika čovjekove povijesti s potencijalom da u njemu izazove emocionalni angažman.¹⁵ Dizajnom izložbenog postava ostvaruje se didaktička interpretacija izloženih objekata, a karakteristike postava utječu na način kako posjetitelj iščitava izložene objekte. „Korisnik knjižnice postaje posjetilac izložbe i s knjižničnom građom ulazi u otvoreni komunikacijski i informacijski proces.“¹⁶

U Tehničkom muzeju Nikola Tesla provodi se konceptijska ideja koja nalaže da se jedinice knjižne građe odabrane za muzeološku interpretaciju i prezentaciju fizički povezuju s drugim muzejskim predmetima tehničke baštine. Time se ističe važnost tehničkoga zapisa i njegova ostvarenja, a osnovna je želja da promatrač izložbe osjeti duh svekolike tehničke baštine, kako trodimenzionalnog predmeta, tako i njegove srodne pisane građe, odnosno njegov tehnički zapis, nacrt i patent. Oslanjajući se na kreativnost i estetiku u prikazu i objašnjavanju prirode tehnike i znanosti, u izložbama se dobiva osjećaj kontrasta, ali i sinergije „lijepog“ i „mehaničkog“.¹⁷

Platformu oblikovanja izložaba knjiga iz fonda Knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla grade sljedeće premise: knjiga uči i inspirira, knjiga budi stvaralačku iskru, nosi duh prošlih vremena i dokaz je njegova stvaranja i razvoja. Slova, riječi, nacrti, formule, patenti: na papiru počiva sveukupno iskustvo i znanje iz povijesti čovjeka. Ovako građeni sentiment pokušava se pobuditi i u promatraču izložbe.

Struktura planiranja izložbenih projekata Knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla

U procesu strukturiranja i planiranja specifičnih i izložbenih projekata Knjižnice Tehničkoga muzeja aktivnosti se izvršavaju u tri osnovne faze, a to su: faza analize i planiranja, izvedbena te završna faza.

Faza analize i planiranja uključuje:

- identifikaciju i analizu konteksta za ostvarenje projekta: odabir i definiranje predmeta/teme i glavnih odrednica te značaja projekta

www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC200277/ [citirano: 2019-09-16].

¹⁵ Usp. Dornie, D. *Exhibition design*. New York; London: W. W. Norton and Company, 2006. Str. 6.

¹⁶ Horić, A. Knjiga kao izložbeni objekt u knjižnici. // *Muzeologija* 48/49(2012), 39.

¹⁷ Kalanj, K. Tehnička knjiga u muzejskom kontekstu: oblici prezentacije tehničke baštine kroz knjižni fond Tehničkoga muzeja u Zagrebu. // *Muzeologija* 48/49(2012), 167.

- analizu stanja i potreba, identifikaciju svrha i ciljeva te očekivanih rezultata projekta, njegovih proizvoda i učinaka, identifikaciju dodanih vrijednosti te održivosti programa
- planiranje financijskih sredstava i izvora financiranja te definiranje terminskih rokova
- definiranje projektnih aktivnosti i razradu izložbenih nacrti i planova
- planiranje resursa potrebnih za izvršenje projektnih aktivnosti: građa, oprema, materijal i sirovine potrebne za izvedbu projekta, sudionici u projektu te tehnička izvedba
- planiranje promidžbe programa.

Izvedbena faza uključuje:

- organizaciju materijala i građe potrebne za izvedbu projekta
- razradu i izvršavanje projektnih aktivnosti i organizaciju suradnje sa svim uključenim subjektima
- tehnički postav
- izvedbu programa: dostupnost programa javnosti
- promidžbene aktivnosti (*web*-stranice/*web*-portali, društvene mreže, plasman tiskanoga i medijskoga oglašavanja)
- praćenje uspješnosti razvoja programskih aktivnosti.

Završna faza uključuje:

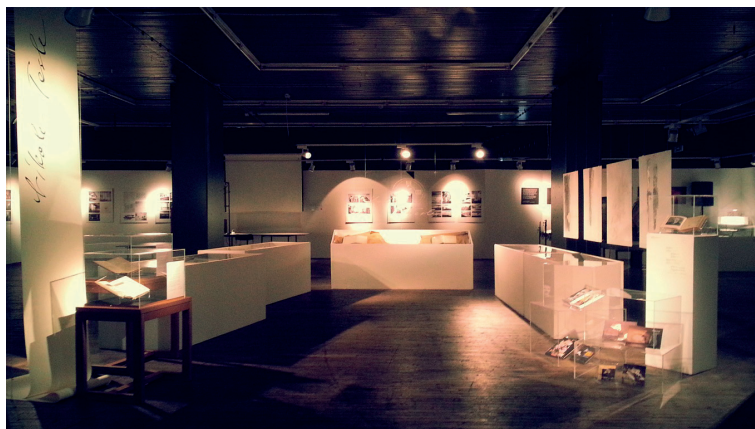
- analizu pokazatelja uspješnosti i učinaka te podatkovne analize broja korisnika i odjeka u javnosti
- internu analizu i komparaciju s prije ostvarenim projektima i razdobljima
- alternativne plasmane programa/održivost projekata.

Muzejska izložba knjiga i Knjižnica Tehničkoga muzeja Nikola Tesla u Zagrebu

Knjižnica Tehničkoga muzeja Nikola Tesla u posljednjih deset godina javnosti i ciljanim skupinama korisnika prezentirala je pisanu tehničku baštinu iz svoga fonda raznovrsnim projektima povremenih izložbi građe. Edukativnim i informativnim izložbama širokoj su javnosti predstavljene najvažnije jedinice knjižnične građe iz fonda, kao i cijele zbirke, koje svjedoče i ilustriraju najistaknutije interesne točke povijesnoga razvoja raznovrsnih grana tehnike i znanosti, obrta, industrije i izumiteljstva. Osobita je pozornost obraćena prezentaciji izumitelja i tehničkih izuma te srodnih vizionarskih misli o oblikovanju tehničkog objekta u odnosu na prirodu njegove uporabe i značenje za napredak društva.

Ostvarene izložbe knjiga iz fonda Knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla uključuju izložbe *Nikola Tesla – iz fonda knjižnice Tehničkog muzeja* (2006.), *Oton Kučera – znanstvenik, popularizator prirodoslovlja i tehnike* (2007.), *Aqua mobilis – izložba knjiga o primjeni vode u tehnici* (2008.), *Machinae novae – tehnički zapisi u ogledalu vremena* (2009.), *Ipak se (o)kreće! – povijest astronomskih otkrića* (2010.), *Deset tehnika na papiru* (2012.), *Vizionarstvo u tehnici* (2013.), *Na istoj valnoj dužini* (2014.), *Dvadeset godina muzejske knjige – publikacije u izdanju Tehničkoga muzeja 1995. – 2015.* (2015.), *Nikola Tesla – avangarda znanosti* (2016.) (Slika 1.), *Tehnički zapisi na izvorima novoga vremena* (2017.).¹⁸

Namjena je ostvarenih izložaba bila educirati, informirati i pobuditi djelovanje znanstvene misli i mašte u pojedincu te razvijati mnogostruku primjenu znanja radi napretka i poboljšanja kvalitete života. Izložbeni projekti oblikovani su i predstavljene javnosti i korisnicima radi promocije i izučavanja tehnike, znanosti i pisane tehničke baštine te radi promoviranja čitanja i učenja, kao i same Knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla.

Slika 1. Izložba knjiga *Nikola Tesla – avangarda znanosti*, Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb (2016.)

¹⁸ Autor izložaba i likovni postav: Kristina Kalanj; broj korisnika po godinama: 2006.: 6 368; 2007.: 5 529; 2008.: 5 460; 2009.: 6 020; 2010.: 6 100; 2012.: 6 743; 2013.: 6 590; 2014.: 4 700; 2015.: 4 350; 2016.: 4 329; 2017.: 4 015 (u skladu sa službenom statistikom Tehničkoga muzeja Nikola Tesla).

Hrvatske muzejske i galerijske knjižnice u projektu promicanja pisane baštine

U Tehničkom muzeju Nikola Tesla u Zagrebu 2018. godine javnosti je predstavljena izložba *Otkrića pisane baštine – izložba odabrane građe iz fondova hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica*,¹⁹ kao zajednički projekt 11 muzejskih i galerijskih knjižnica²⁰ kojom se otvorio dijalog o vrijednostima i mogućnostima interdisciplinarna područja muzejskoga knjižničarstva, a koji je oblikovala skupina autora Komisije za muzejske i galerijske knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva. Izložbom je predstavljena relevantna građa za dokumentiranje, istraživanje, upoznavanje s povijesti, znanosti i kulturom koja je muzeološkom interpretacijom korisnicima omogućila uvid u trodimenzionalno bogatstvo informacija i baštinski potencijal sačuvan u knjižničnim fondovima. Zaokruživanjem svih priča o „životnom putu“ izloženih jedinica, njihovim autorima i važnosti tematike koju predstavljaju stvorena je živopisna slika muzejskoga knjižničarstva i ispričana priča o knjizi, knjižnicama i knjižničarima te međusobnim vezama koje čine ovaj odnos jedinstvenim te društveno odgovornim i korisnim. Doživjeti trodimenzionalno bogatstvo informacija i baštinskog potencijala sačuvana u bogatim fondovima hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica sentiment je koji je izložba *Otkrića pisane baštine* utkala u iskustvo svojih posjetitelja²¹ (Slika 2.).

¹⁹ Izložba *Otkrića pisane baštine – izložba odabrane građe iz fondova hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica* – organizatori: Komisija za muzejske i galerijske knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva i Tehnički muzej Nikola Tesla • Skupina autora stručne koncepcije/izložbe: Štefka Batinić, Renata Bošnjaković, Darija Čaleta, Anđelka Galić, Maja Grims Nonveiller, Kristina Kalanj, Ivana Knežević Križić, Irena Kolbas, Marina Maruna, Snježana Radovanlija Mileusnić, Renata Rašić, Indira Šamec Flaschar, Marina Vinaj • Koordinatorica projekta i likovni postav: Kristina Kalanj • Vrsta izložbe: edukativna, kulturno-povijesna, promotivna • Mjesto održavanja: Tehnički muzej Nikola Tesla • Vrijeme trajanja: 16. – 21. travnja 2018. Izložba otvorena u vrijeme manifestacija Festival znanosti i Noć knjige.

²⁰ Arheološki muzej Zadar; Etnografski muzej Zagreb; Gradski muzej Vinkovci; Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Strossmayerova galerija starih majstora, Zagreb; Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb; Hrvatski školski muzej, Zagreb; Muzej Slavonije Osijek; Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb; Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb; Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb; Zavičajni muzej Našice.

²¹ Broj posjetitelja izložbe: 4105, u skladu sa službenom statistikom posjeta programa Tehničkoga muzeja Nikola Tesla za 2018.

Slika 2. *Otkrića pisane baštine – izložba odabrane građe iz fondova hrvatskih muzejskih i galerijskih knjižnica, Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb (2018.)*

Zaključak – Djelatnost muzejske knjižnice i ulozi za budućnost

Muzejska knjižnica Tehničkoga muzeja Nikola Tesla realizacijom izložbenih projekata unutar javnih i kulturnih manifestacija korisnicima je predstavila nove oblike aktivnosti radi promocije i edukacije o tehničkim znanostima i pisanoj tehničkoj baštini. Unapređivala je i svoj rad u prikupljanju, istraživanju i obradi pisane tehničke baštine i građe čuvane u svom fondu te pridonosila daljnjem razvoju modela njezina predstavljanja javnosti. Plasman izložbenih projekata knjižnice u javni muzejski prostor pridonio je dodatnoj afirmaciji muzejske knjižnice Tehničkoga muzeja Nikola Tesla u Zagrebu i njezina fonda te ostvarivanju njezinih strateških postavki. Projektni su rezultati bolje razumijevanje i vrednovanje znanosti i kulturne baštine; snažnija vidljivost i pozicioniranje u javnosti; razvoj prezentacijskih formi, oblika komunikacije i prijenosa sadržaja i znanja; povećano znanje u organizaciji projekata te viša kvaliteta programa i više korisnika.

Stečena iskustva i znanje proisteklo iz ostvarenih projekata poslužit će za razvoj novih oblika istraživanja, predstavljanja i komunikacije pisane tehničke kulturne i znanstvene baštine te njezina integriranoga kulturološkog i informacijskoga značaja i potencijala kao izvora za edukaciju, promociju i komunikaciju knjižnične građe te njezinu afirmaciju na muzeološko-knjižničarskoj platformi, kao i vidljivost Knjižnice krajnjem korisniku. Ostvareni su izložbeni projekti Knjižnici Tehničkog muzeja Nikola Tesla osigurali skup dodanih vrijednosti koje otvaraju nove mogućnosti u ostvarivanju strateških ciljeva i pozicioniranju Knjižnice kao relevantna čimbenika u kulturnome i društvenome razvoju.

Literatura

- Dernie, D. Exhibition design. New York; London: W. W. Norton and Company, 2006.
- Exhibition development and curation. // Encyclopedia of library and information sciences. 3rd ed. Boca Raton, FL: CR C Press, 2009. Vol. 1. Str. 788-789.
- Festival znanosti. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://www.festivalznanosti.hr>
- Franulić, M. Strateški plan Tehničkog muzeja: nacrt. Zagreb: Tehnički muzej, 2012.
- Green Bierbaum, E. Museum Librarianship. 2nd ed. Jefferson: McFarland & Company, 2000.
- Horić, A. Knjiga kao izložbeni objekt u knjižnici. // Muzeologija 48/49(2012), 38-45.
- Kalanj, K. Petogodišnji strateški plan Knjižnice Tehničkog muzeja. Zagreb: Tehnički muzej, 2013.
- Kalanj, K. Tehnička knjiga u muzejskom kontekstu: oblici prezentacije tehničke baštine kroz knjižni fond Tehničkoga muzeja u Zagrebu. // Muzeologija 48/49(2012), 166-175.
- Kriteriji za procjenu predmeta, Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb, 2017.
- Maroević, Ivo. Muzejski predmet kao povijesni izvor i dokument. Informatica museologica, 1/2, 36(2005), 54-57.
- Noć knjige. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <https://nocknjige.hr>
- Noć muzeja. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <https://nocmuzeja.hr>
- Parker, S. M.; H. R. Purtle. A guide to the planning and development of exhibits for medical libraries. // Bulletin of the medical library association 46, 3(1958), 335-343. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC200277>
- Radovanlija Mileusnić, S. Mjesto i uloga knjižnice u muzeju // Arhivi, knjižnice, muzeji: Mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: zbornik radova / uredile M. Willer, T. Katić. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 2000. Str. 174-186.
- Stalni postav. // Tehnički muzej Nikola Tesla. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <https://tmnt.hr/hr-hr/stalni-postav>
- Stublić, H.; Ž. Vujić. Oblici knjižne baštine i njihovo prezentiranje na izložbama. // Muzeologija 48/49(2012), 31-37.
- Tanasoca, D. Exhibits, Library. // Encyclopedia of library and information science. / ed. A. Kent, H. Lancour. New York: Marcel Dekker, 1968. Sv. 8. Str. 289-296.
- Tehnički muzej Nikola Tesla. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://tmnt.hr>
- Tehnički muzej Nikola Tesla. Izjava o politici skupljanja građe. Zagreb: Tehnički muzej Nikola Tesla, 2017.
- Tica, M. Izložba u knjižnici. Zagreb: Naklada Jurčić, 2017.
- Zagrebački energetska tjedan. [citirano: 2019-09-16]. Dostupno na: <http://energyweek.zagreb.hr>